

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 OSLO

Deres ref
200701034

Vår ref
200803457-/KRH

Dato
06.10.2008

**Svar på høring om Felles elektronisk tjenesteyting i offentlig sektor -
Arbeidsgrupperapport om felles IKT-arkitektur**

Det vises til brev fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet datert 25. juni 2008 m/ vedlegg.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) vil innledningsvis bemerke at rapportens tema er svært viktig og at rapporten har tatt opp flere sentrale sider ved statens IKT-aktivitet. AID vurderer denne rapporten som et viktig grunnlag for det videre arbeidet med IKT i statlig sektor, og særlig når det gjelder utvikling av fellesskapsløsninger i samarbeidsprosjekter.

I rapporten skriver arbeidsgruppen:

"Det er imidlertid et dilemma at de forventede gevinstene på mange områder uteblir – gevinster i form av bedre tjenester, høyere grad av universelt tilpassede løsninger og bedre utbredelse av elektroniske samhandlingsløsninger for selvbetjening og automatisering. Det er derfor nærliggende å stille seg spørsmålet om hvorledes IKT-investeringene kan gjøres på en annenledes måte, slik at nytteeffektene blir større og slik at hver investert krone gir en høyere gevinst i form av kvalitet og effektivitet."

På bakgrunn av dette foreslår arbeidsgruppen at det etableres en tverrdepartemental styringsfunksjon som skal ha det overordnede policy- og strategimessige ansvar på vegne av de berørte departement. Videre foreslås det at det etableres et styringsråd som skal ha ansvar for vurdering og innstillinger av IKT-prosjekter til styringsfunksjonen.

FAD ber i høringsbrevet blant annet om tilbakemeldinger på om det bør etableres nye styringsmekanismer i tråd med arbeidsgruppens forslag for gjennomføringen av en felles IKT-arkitektur for offentlig sektor. For AID gir ikke rapporten alene grunnlag til å ta stilling til om det er behov for sterkere sentral styring og evt. hvordan sterkere sentral styring bør gjennomføres. Vi ser det som naturlig at FAD jobber videre med spørsmålet, og at departementene inviteres til stillingtaken på basis av et utvidet og mer bearbeidet beslutningsunderlag. Det sentrale spørsmål vil være hvordan staten kan realisere de IKT-prosjektene som er mest samfunnsøkonomisk lønnsomme sett i en totalsammenheng. Det er allerede etablert en styringsmodell for gjennomføring av store statlige investeringsprosjekter, jf Finansdepartementets kvalitetssikringsregime KS1/KS2 som ble etablert i 2000. Det overordnede formålet med kvalitetssikringen er at dette skal gi mer vellykkete prosjekter, reduserte kostnader for staten og mer nytte for hver krone. Det vil være naturlig i det videre arbeid å vurdere om i hvilken grad en utvikling av dette regimet kan ivareta de evt. sentrale styringsbehov som ikke fanges opp i dag.

AID mener det er nødvendig med en reell politisk styring av store statlige IKT-prosjekter og at det etablerte kvalitetssikringsregimet ivaretar dette. Det avgjørende er at det fremmes gode samfunnsøkonomiske IKT-prosjektideer som kan legges frem for kvalitetssikringsregimet. Disse prosjektforslagene må være basert på samarbeid mellom etater og departementer.

I rapporten heter det videre: *"Ved at komponenter og tjenester blir utviklet i fellesskap kan den enkelte virksomhet spare betydelige utviklingsressurser siden den ikke trenger å skaffe og utvikle komponenter selv."* Dette er departementet enig i. AID viser i den forbindelse til rapporten "Bedre samordning og styring av store og/eller strategisk viktige IKT-prosjekter i staten", forslag fra tverrdepartemental arbeidsgruppe avgitt av FAD den 15.5.2008 og som også er på høring nå. Et av forslagene (forslag 3) i denne rapporten er at samordning med andre statlige etater skal vurderes tidlig i prosjektfasen slik at det tidlig kan avklares muligheter for samarbeidsprosjekter med andre statlige etater og muligheter for gjenbruk av komponenter og IKT-løsninger, bruk av felles standarder og arkitekturprinsipper. AID mener at denne rapporten må ses i sammenheng med FADs videre oppfølging av arbeidet med arkitekturrapporten.

Arkitekturrapporten tar i stor grad opp spørsmål av IKT-teknisk karakter og som AID som fagdepartement har begrenset kompetanse til å svare på. AID gir ingen merknader til forslagene ang. arkitekturprinsipper, virksomhetsprosesser eller felleskomponenter og fellestjenester.

I kapittel 7 er det videre redegjort for en samfunnsøkonomisk analyse av felles IKT-arkitektur. Det fremgår blant annet at det offentlige vil ha "reduserte kostnader" og at privat sektor vil oppnå en "redusert byrde". Det fremgår ingen foreløpige alternative kostnadsoverslag for endringsomfanget verken når det gjelder investeringskostnader

eller drifts- og vedlikeholdsutgifter som følge av ny IKT-arkitektur. Departementet mener at dette bør følges opp i det videre arbeidet med rapporten.

Vedr samisk og kvensk språk

Vi merker oss for øvrig at rapporten ikke eksplisitt tar opp utfordringer i forhold til samisk og kvensk språk utover generelle betraktninger om språk i kap. 3.2.3.

Tilgjengelighet og kap. 7.4.2 Fordelingsvirkninger.

I den sammenheng viser vi til regjeringens offisielle politikk i forhold til samisk og IT, slik den bl.a. er formulert i St. meld. nr. 20 (2007-2008) Samepolitikken (vedlagt).

Vi vil anmode om at FAD i oppfølgingen av rapporten eksplisitt ser på utfordringer, muligheter og relevans i forhold til samisk (nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk) og kvensk språk. Vi vil spesielt påpeke de særlige utfordringene i forhold til bruk av nordsamisk tegnsatt.

Med hilsen

Gard Kjølholdt (e.f.)
f. avdelingsdirektør

Kristine Høgh
rådgiver

St.meld. nr. 28 (2007-2008)

Samepolitikken

20.5 Samisk språk og IKT

Regjeringens målsetting er at all teknologisk utvikling innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) i offentlig sektor skal bygge på prinsippet om universell utforming. Dette skal gi alle brukerne merverdi ved bruk av teknologien. Regjeringen har som mål å sikre at alle har mulighet og motivasjon til å tilegne seg nødvendig kompetanse for å kunne nyttiggjøre seg teknologi og nye tjenester på en best mulig måte.

I følge St.meld. nr. 17 (2006 – 2007) *Eit informasjonssamfunn for alle* må en vellykket politikk for digital inkludering baseres på tre hovedpilarer:

- Tilgang til nett, utstyr og innhold.
- Universelt utformede løsninger.
- Digital kompetanse.

Med bakgrunn i dette ser regjeringen behov for blant annet:

- å sikre hele landet et tilbud om tilknytning til bredbåndsnett (jf. kap. 20.6.4),
- å satse på universelt utformet teknologi,
- å styrke satsingen på digital kompetanse i befolkningen, og
- å styrke satsingen på IKT i utdanningen.

Regjeringen fremmet i april 2008 Ot.prp. nr. 44 (2007 – 2008) om ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov. Loven stiller også krav til IKT. Regjeringen foreslår at all ny informasjons- og kommunikasjonsteknologi rettet mot allmennheten fra 1. juli 2011 skal være universelt utformet, dvs. være tilrettelagt slik at tilbudet kan brukes av flest mulig. For eksisterende IKT-løsninger foreslås en endelig frist 1. januar 2021.

I samisk sammenheng handler dette først og fremst om å kunne bruke samisk språk i all IKT-sammenheng, at samiske navn kan skrives korrekt i offentlige registre, og at det utvikles programvare som støtter samisk språk. For de fleste vil ny teknologi, som for eksempel automatisering av tjenester ved bruk av internett, gjøre hverdagen enklere. Å sikre tilgang til den nye teknologien også for samiskspråklige er av stor betydning både for deltakelsen i samfunnet, og for utviklingen av samisk språk. Offentlig sektor har et klart ansvar for å sørge for at de ulike IKT- og nettbaserte tjenestene ikke fører til nye barrierer,

20.5.1 Bruk av samisk tegnsett – offentlige registre

Det har vært en positiv utvikling de siste årene når det gjelder samisk tegnsett og IKT. De samiske språkgruppene har i alt 15 spesielle tegn utover de ordinære tegn som eksisterer i det angloamerikanske systemet. Samisk språk er nå implementert i enkelte produsenters operativsystemer. Den europeiske telekomstandardiseringen (ETSI) har fastsatt en felles standard hvor samisk tegnsett kan gjøres

tilgjengelige i mobiltelefonastaturer. Selv om standarden ble fastsatt i 2003, er det ingen mobiltelefoner i markedet i dag som støtter samtlige samiske tegn. Det gjenstår derfor fremdeles utfordringer.

Europarådsresolusjon av juni 2007 om Norges etterlevelse av Minoritetsspråkpakten anbefaler at Norge må sikre at folkeregisteret og andre offentlige registre og institusjoner støtter bruk av samisk tegnsett, jf. kap. 19.3.2. Det er regjeringens mål at alle offentlige registre skal kunne bruke samiske tegn, og at datautvekslingen mellom registrene skal fungere med samiske tegn. Samiske navn, stedsnavn, adresser osv. må kunne registreres korrekt, slik det er nedfelt i navneloven og stadnamnlova. Selv om situasjonen nå i hovedsak er tilfredsstillende når det gjelder samiske tegn i personlige datamaskiner, gjenstår det fortsatt en del arbeid før de store, offentlige registrene takler alle de samiske tegnene fullt ut. Fornyings- og administrasjonsdepartementet vurderer nå om det skal etableres et obligatorisk krav for etater og kommuner om bruk av en felles tegnsettstandard (ISO/IEC-10646 (Unicode)) som blant annet vil sikre korrekt håndtering av diakritiske tegn, herunder samiske tegn, på offentlige nettsider og i grenseflatene til offentlige registre. Dette vil blant annet gjelde Folkeregisteret, Enhetsregisteret i Brønnøysund og Statens kartverks register over stedsnavn og adresser.

Alle statlige etater skal vurdere behovet for å ta i bruk programvare/plattformer som gjør det mulig å bruke samisk tegnsett etter hvert som eksisterende programvare skiftes ut. For å gjøre det enklere for offentlige virksomheter å ta i bruk samisk tegnsett, finansierer Arbeids- og inkluderingsdepartementet en kompetansebase og et eget nettsted for samisk tegnsett og IT – www.samit.no. Hensikten er at offentlige virksomheter skal kunne henvende seg dit for å få bistand. Det er Standard Norge som driver kompetansebasen på oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

20.5.2 Samisk korrekturprogram

Sametinget har siden 2004 gjennomført et prosjekt med utvikling et samisk korrekturprogram for elektronisk tekstbehandling. Prosjektet er finansiert av Sametinget og flere departementer. En stavekontroll til brukere av nordsamisk og lulesamisk ble utarbeidet i løpet av 2007. Denne teknologien vil være et svært viktig hjelpemiddel for å ta vare på og utvikle samisk språk. Målet er at stavekontrollen skal medvirke til at personer som ellers ikke er trygge på at de behersker samisk rettskrivning, skal kunne bruke samisk skriftlig i flere sammenhenger. En del voksne samer fikk ikke opplæring i å skrive samisk da de gikk på skolen. Disse vil trolig kunne ha stor nytte av en slik stavekontroll. Stavekontrollen vil også være et verdifullt redskap i skolen og i språkopplæringssammenheng.

I 2008 – 2010 vil stavekontrollen for nordsamisk og lulesamisk foreligge i ferdig, fullstendig utgave. Det er likevel naturlig å se på de første årene som en prøveperiode. Det er behov for en prosjektorganisasjon som kan ta imot feilmeldinger og rette feil i programvaren, veilede brukere som skal implementere løsningen, og tilpasse stavekontrollen til nye versjoner av programvare som kommer ut.

Det sørsamiske språket er under sterkt press, med bare noen hundre brukere. Et viktig tiltak for å styrke sørsamisk språk vil være å gi også de sørsamiske språkbrukerne IT-redskaper som en hjelp til rettskrivingen.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Sametinget finansier et fortsettelsesprosjekt, «Divvun 2», som både skal stå for vedlikehold og prøvedrift av stavekontrollen for nordsamisk og lulesamisk, samt utvikling av en stavekontroll for sørsamisk. Prosjektet går over 3 år, og målet er at en sørsamisk stavekontroll skal foreligge innen utgangen av 2010.